कविकुलगुरू - कालिदास - संस्कृत - विश्वविद्यालयः

This PDF you are browsing now is a digitized copy of rare books and manuscripts from the Jnanayogi Dr. Shrikant Jichkar Knowledge Resource Center Library located in Kavikulaguru Kalidas Sanskrit University Ramtek, Maharashtra.

KKSU University (1997- Present) in Ramtek, Maharashtra is an institution dedicated to the advanced learning of Sanskrit.
The University Collection is offered freely to the Community of Scholars with the intent to promote Sanskrit Learning.

Website
https://kksu.co.in/

Digitization was executed by NMM

https://www.namami.gov.in/

Sincerely,

Prof. Shrinivasa Varkhedi
Hon'ble Vice-Chancellor

Dr. Deepak Kapade
Librarian

Digital Uploaded by eGangotri Digital Preservation Trust, New Delhi
https://egangotri.wordpress.com/

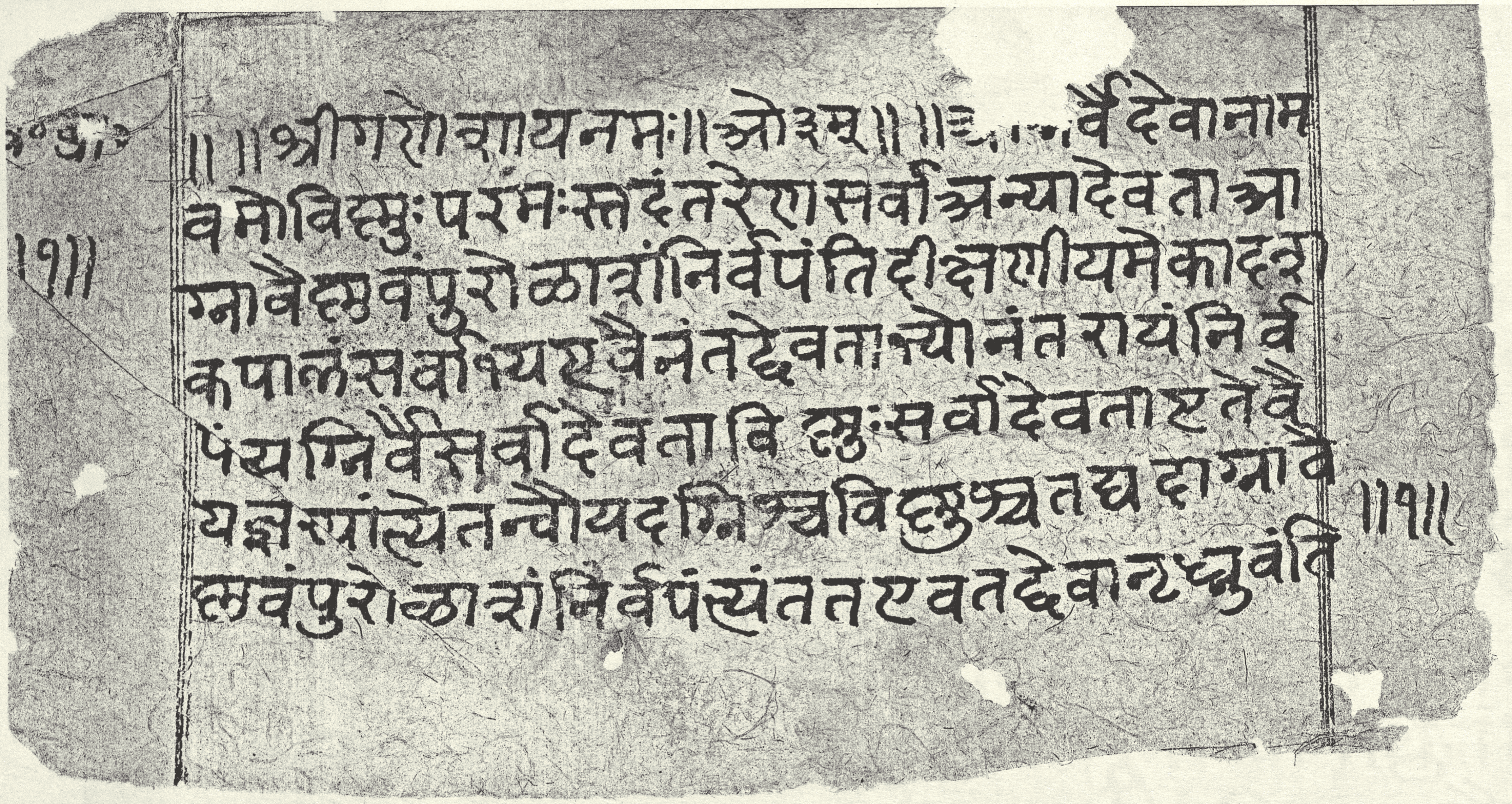

ऐ०ब्रा०

॥ ॥श्रीगणेशायनमः॥ओ३म्॥ ॥अ[illegible]र्वै देवानाम
॥१॥ वमोविष्णुःपरमःस्तदंतरेणसर्वाअन्यादेवताआ
ग्नावैष्णवंपुरोळाशंनिर्वपंतिदीक्षणीयमेकादश
कपालंसर्वाभ्यएवैनंतद्देवताभ्योनंतरायंनिर्व
पंत्यग्निर्वैसर्वादेवताविष्णुःसर्वादेवताएतेवै
यज्ञस्यांत्येतन्वौयदग्निश्चविष्णुश्चतद्यदाग्नावै ॥१॥
ष्णवंपुरोळाशंनिर्वपंत्यंततएवतद्देवानृध्नुवंति

K K S U LIBRARY
RAMTEK
441 106
m1053
Dist. Nagpur

Acc No: ~~SM1053~~ M. 1053.
Title:- ऐतरेय ब्राह्मण
subject:- वेद
पत्रे:- ५५

1

Checked 2012

तद्दाकुर्यदेकादशाकपालःपुरोळाशोभवत्यग्नाविष्णू
केनयोस्तत्रक्ॢप्तिःकाविभक्तिरित्यष्टाकपालआग्ने
योष्टाक्षरावैगायत्रीगायत्रमग्नेश्छंदस्त्रिकपालो
९४ वैंवःस्त्रिवृदंविष्णुर्व्येक्रमतसैनयोस्तत्रक्ॢप्तिःसा
विभक्ति घृतेचरुंनिर्वपेतयोप्रतिष्ठितोमन्येता
स्यांवावसनप्रतितिष्ठतियोनप्रतितिष्ठतितद्घृ
तंतस्त्रियैपयोयेतंडुलास्तेपुंसस्तन्मिथुनंमिथुने
नैवैनंतत्प्रजयापशुभिःप्रजनयतिप्रजात्यैप्रजाय

ऐ०ब्रा० तेष्वजयापशुजिर्यएवंवेदारब्धयज्ञोवाएषआर
॥२॥ ब्धदेवतोयोदर्शपूर्णमासाभ्यांयजतआमावास्ये
नवाहविषेष्ट्वापौर्णमासेनवातस्मिन्नेवहविषित
स्मिन्बर्हिषिदीक्षेततेषामेकादीक्षासप्तदशसामिधे
नीरनुब्रूयात्सप्तदशोवैप्रजापतिर्द्वादशमासाःपं ॥२॥
चर्त्तवोहेमंतशिशिरयोःसमासेनतावान्संवत्स
रःसंवत्सरःप्रजापतिःप्राजापत्यायतनाभिरेवाभी
राध्नोतियएवंवेद॥१॥यज्ञोवैदेवेभ्यउदक्रामत्

मिष्टिन्निऽत्रैषमैछन्यदिष्टिन्निऽत्रैषमैछंस्तदिष्टीनामि
ष्टित्वंतमन्वविंदन्ननुवित्तयज्ञोराध्नोतियएवंवेदा
हूतयोवैनामैतायदाहुतयएताभिर्वैदेवान्यज
मानोह्वयतितदाहुतीनामाहुतित्वमूतयःखलु
वैतानामयाभिर्देवायजमानस्यहवमायंतियेवे
पंथानोयाःस्रुतयस्तावाऊतयस्तउएवैतस्वर्ग
याराणायजमानस्यभवंतितदाहुर्यदन्योजुहोत्य
थयोनुवाहयजतिचकस्मात्तंहोतेत्याचक्षतइतिय

3

ऐ॰ब्रा॰

॥३॥

द्वावसतश्च यथाज्ञानंदेवताअनुमावहामुमावहेत्या
वाहयतितद्देवहो॰तुर्होतृत्वंहोताभवतिहोतेत्येनमाच
क्षतेयएवंवेद॥२॥पुनर्वाएतमृत्विजोगर्भंकुर्वंतियं
दीक्षयंत्यद्भिरभिषिंचंतिरेतोवाआपःसरेतसमैवैनं
तत्कृत्वादीक्षयंतिनवनीतेनाभ्यंजंत्याज्यंवैदेवानां
सुरभिघृतंमनुष्याणामायुतंपितॄणांनवनीतंगर्भा
णांतद्यन्नवनीतेनाभ्यंजंतिस्वेनैवैनंतद्भागधयेन ॥३॥
समर्धयंत्याञ्जंत्येनंतेजोवाएतदक्ष्योर्यदांजनंसतेज

समेवैनंतत्कृत्वादीक्षयंत्येकविंशत्यादर्भपिंजूलैःपा
वयंतिशुद्धमेवैनंतत्पूतंदीक्षयंतिदीक्षितविमितंप्रपा
दयंतियोनिर्वाएषादीक्षितस्ययद्दीक्षितविमितंयो
निमेवैनंतत्स्वांप्रपादयंतितस्माद्ध्रुवाद्योनेरास्तेचचर
तिचतस्माद्ध्रुवाद्योनेर्गर्भाधीयंतेचप्रचजायंतेतस्मा
द्दीक्षितंनान्यत्रदीक्षितविमितादादित्योभ्युदियाद्वाभ्य
स्तमियाद्वापिवाभ्याश्रावयेयुर्वाससाप्रोर्णुवंत्युल्बं
वाएतद्दीक्षितस्ययद्वासउल्बेनैवैनंतत्प्रोर्णुवंतिकृष्णा

8

प्र॰ब्रा॰

॥५॥

रा॰

जिनमुत्तरंभवतित्युत्तरंवाउल्बाज्जरायुजरायुनैवैनंतत्प्रो
र्णुवंतिमुष्टीकुरुतेमुष्टीवैकृत्वागर्भोंतःशेतेमुष्टीकृत्वा
कुमारोजायतेतद्यन्मुष्टीकुरुतेयज्ञंचैवतत्सर्वाश्चदे
वतामुष्ट्योःकुरुतेतदाहुर्नपूर्वदीक्षिणःसंसवोस्तिप
रिगृहीतोवाएतस्ययज्ञःपरिगृहीतादेवतानैतस्यार्ति
रस्त्यपरदीक्षिणएवयथातथेत्युन्मुच्यकृष्णाजिन
मवभृथमभ्यवैतितस्मान्मुक्तागर्भोजरायोर्जायं
तेसहैववाससाभ्यवैतितस्मात्सहैवोल्बेनकुमारोजा ॥५॥

८

यते॥३॥त्वमग्नेसप्रथाअसिसोमयास्तेमयोभुवइ
त्याज्यभागयोःपुरोनुवाक्येअनुब्रूयाद्यःएवमीजा
नस्यात्तस्मैत्वयायज्ञंवितन्वतइतियज्ञमेवास्माए
तद्वितनोत्यग्निःप्रत्नेनमन्मनासोमगीर्भिष्ट्वावयमि
तियःएवमीजानस्यातस्मैप्रत्नमितिएवंकर्माणिव
इतितत्तन्नाद्रस्यमग्निर्वृत्राणिजंघनत्वंसोमासि
सत्पतिरितिवार्त्रघ्नावेवकुर्याद्वृत्रंवाएषहंतियंय
म१ ज्ञउपनयंतितस्माद्वार्त्रघ्नावेवकार्त्तव्यावग्निर्मुखे

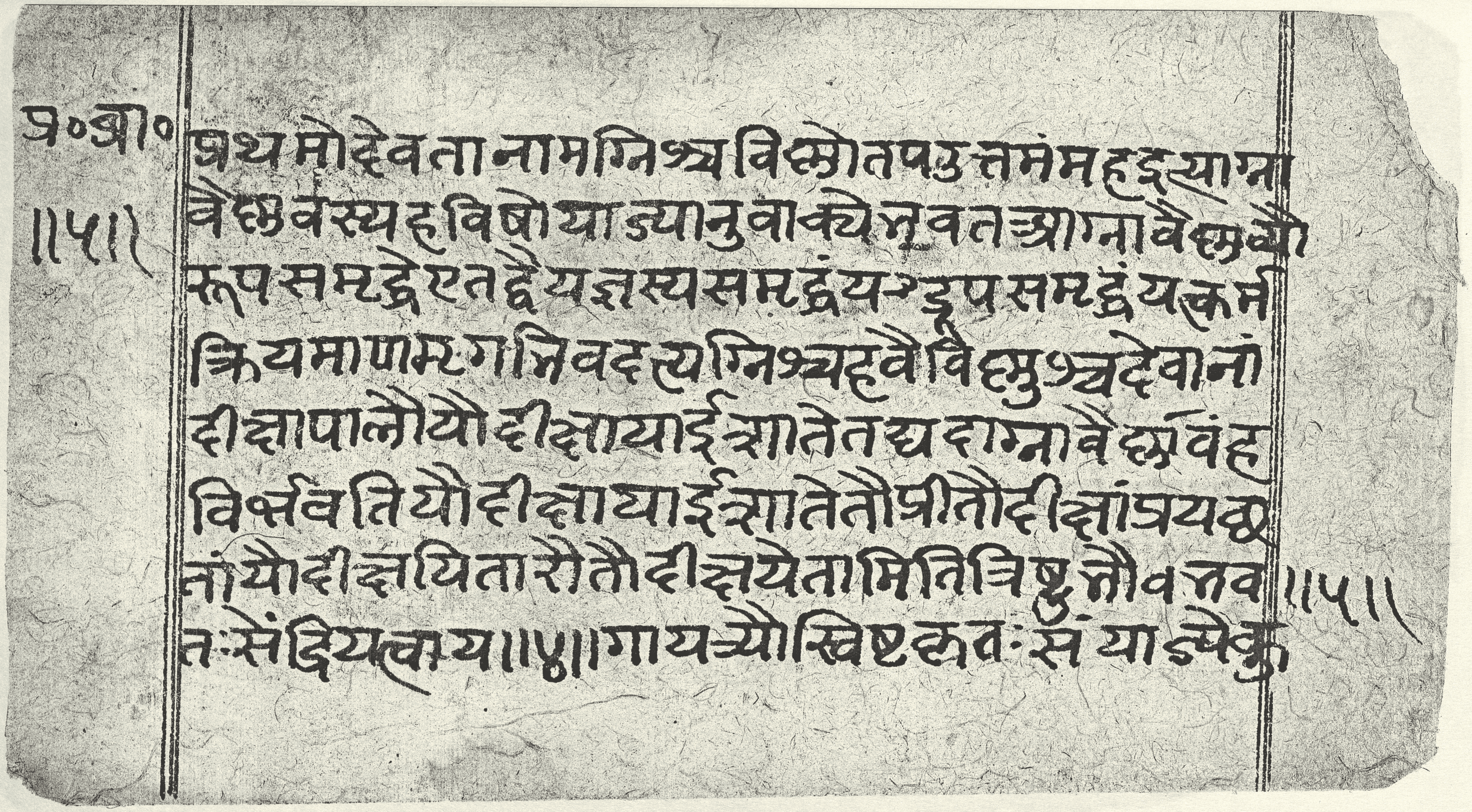

प०ब्रा० थमोदेवतानामग्निश्चविष्णोतपउत्तमंमहद्द्याग्ना
।।५।। वैष्णवस्यहविषोयाज्यानुवाक्येभवतआग्नावैष्णवौ
रूपसमृद्धेएतद्वैयज्ञस्यसमृद्धंयद्रूपसमृद्धंयत्कर्म
क्रियमाणमृगभिवदत्यग्निश्चहवैविष्णुश्चदेवानां
दीक्षापालौयौदीक्षायाईशातेतद्यदाग्नावैष्णवंह
विर्भवतियौदीक्षायाईशातेतौप्रीतौदीक्षांप्रयच्छ
तांयौदीक्षयितारौतौदीक्षयेतामितित्रिष्टुभौभव ।।५।।
तःसेंद्रियत्वाय।।४।।गायत्र्यौस्विष्टकृतःसंयाज्येकु

८

र्वीत तेजस्कामो ब्रह्मवर्चसकामस्तेजो वै ब्रह्मवर्चसं गाय
त्री तेजस्वी ब्रह्मवर्चसी भवति य एवं विद्वान् गायत्र्यौ कु
रुत उष्णिहावायुःकामः कुर्वीतायुर्वा उष्णिक् सर्वमायु
रेति य एवं विद्वानुष्णिहौ कुरुतेनुष्टुभौ स्वर्गकामः कु
र्वीत द्वयोर्वानुष्टुभोश्चतुःषष्टिरक्षराणि त्रय इम ऊर्ध्वा
एकविंशा लोका एकविंशत्यैकविंशत्यैवेमांल्लोकान्रो
हति स्वर्ग एव लोके चतुःषष्टितमेन प्रप्रतितिष्ठति प्र
तितिष्ठति य एवं विद्वाननुष्टुभौ कुरुते बृहत्यौ श्रीका

प्र०ब्रा०

॥६॥

मा यशस्कामः कुर्वीत श्रीर्वै यशश्छंदसां बृहती श्रियमेव
यश आत्मन्धत्ते य एवं विद्वान्बृहत्या कुरुते पंक्त्या यज्ञका
मः कुर्वीत पांक्तो वै यज्ञ उपैनं यज्ञो नमति य एवं विद्वा
न्पङ्क्त्या कुरुते त्रिष्टुभा वीर्यकामः कुर्वीतौजो वा इंद्रियं
वीर्यं त्रिष्टुबोजस्वीन्द्रियवान्वीर्यवान्भवति य एवं विद्वां
स्त्रिष्टुभा कुरुते जागत्या पशुकामः कुर्वीत जागता वै प
शवः पशुमान्भवति य एवं विद्वांजागत्या कुरुते विराजा
वन्नाद्यकामः कुर्वीतान्नं वै विराट् तस्माद्यस्यैवेह भूयि ॥६॥

8

ष्ठमन्नं भवति स एव भूयिष्ठं लोके विराजति तद्विराजो वि
राट्त्वं वि स्वेषु राजति श्रेष्ठः स्वानां भवति य एवं वेद ॥५॥
अथो पंच वीर्यं वा एतच्छंदो यद्विराड्यत्रिपदा तेनोष्णिहा
गायत्र्यौ यदस्या एकादशाक्षराणि पदानि तेन त्रिष्टुब्य
त्त्रयस्त्रिंशदक्षरा तेनानुष्टुप् न वा एकेनाक्षरेण छंदांसि
वि [illegible] यंति न द्वाभ्यां यद्विराट् तत्पंचमं सर्वेषां छंदसां वीर्य
मवरुंधे सर्वेषां छंदसां वीर्यमश्नुते सर्वेषां छंदसां सायु
ज्यं सरूपतां सलोकतामश्नुतेन्नादोन्नपतिर्भवत्यश्नु

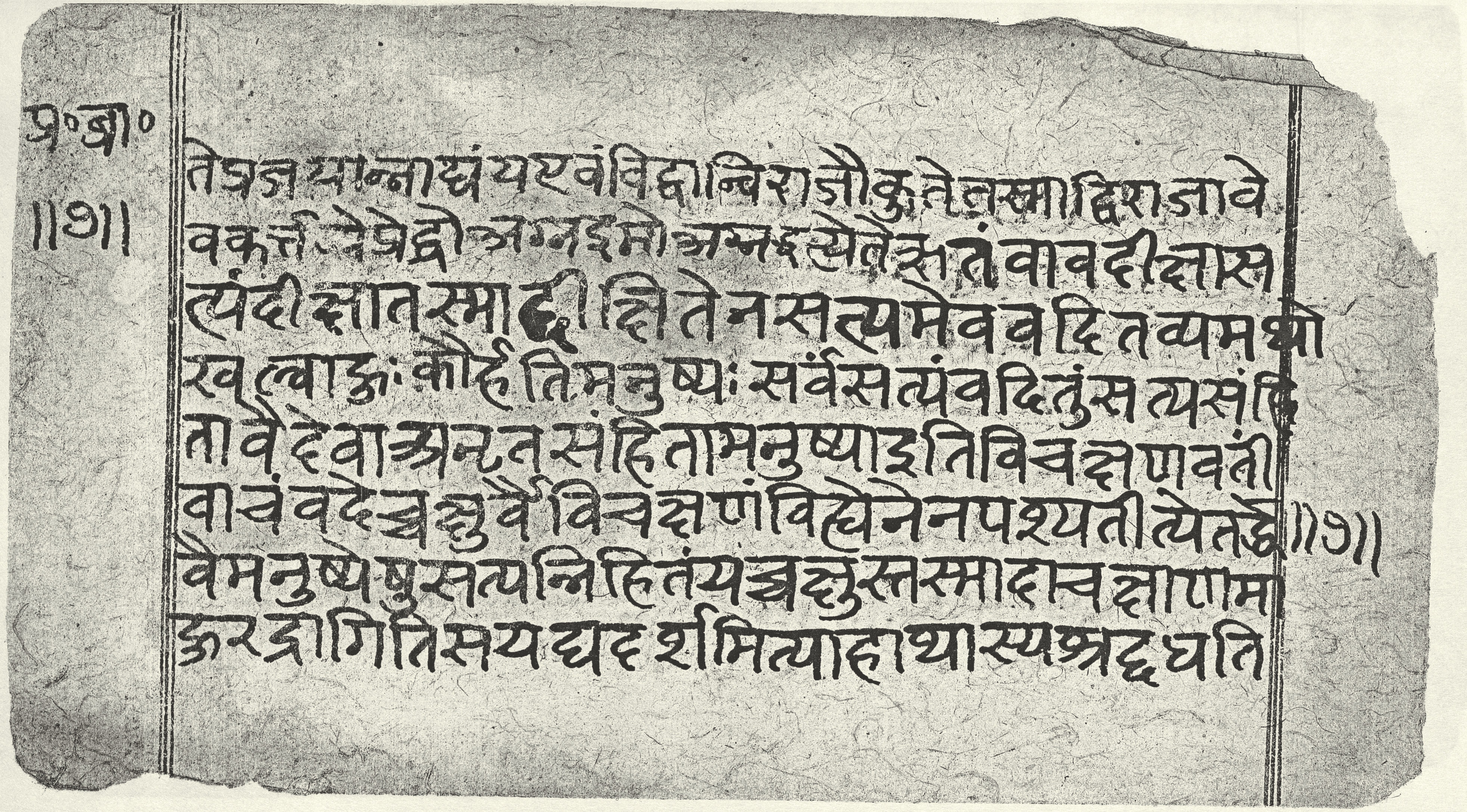

प्र॰ब्रा॰
॥१॥

तेष्वन्न यान्नाद्यं य एवं विद्वान्विराजौ कुरुते तस्माद्विराजावे
व कर्त्तवे ते वेद्वो अग्न इमो अग्न ऽयेतैस तं वाव दीक्षास
त्यं दीक्षा तस्माद्दीक्षितेन सत्यमेव वदितव्यमथो
खल्वाहुः कोऽर्हति मनुष्यः सर्वं सत्यं वदितुं सत्यसंहि
ता वै देवा अनृतसंहिता मनुष्या इति विचक्षणवतीं
वाचं वदेच्चक्षुर्वै विचक्षणं विह्येनेन पश्यतीत्येतद्धै ॥७॥
वै मनुष्येषु सत्यं निहितं यच्चक्षुस्तस्मादाचक्षाणमा
हुरद्रागिति स यद्यदर्शमित्याहाथास्य श्रद्दधति

यद्युवैस्वयंपश्यतिनबहूनांचनान्येषांश्रद्दधातितस्मा
द्विचक्षणवतीमेववाचंवदेत्सत्योत्तराहैवास्यवागुदि
ताभवतिभवति॥ ॥६॥इतिप्रथमपंचिकायांप्रथमोध्या
यः॥ ॥स्वर्गंवावाएतेनलोकमुपप्रयंतियत्प्रायणीय
स्तत्प्रायणीयस्यप्रायणीयत्वंप्राणोवैप्रायणीयउदा
नउदयनीयःसमानोहोताभवतिसमानोहिप्राणो
दानः॥प्राणानांक्लृप्त्यैप्राणानांप्रतिप्रज्ञात्यैयज्ञोवै
देवेभ्यउदक्रामंस्तेदेवान[illegible] किंचनाशक्नुवन्कर्तुन्न

श॰ब्रा॰ प्राजानंस्तेब्रुवा॰न्नदितिंत्वयेमंयज्ञंप्रजानामेतिसा
तथेत्यब्रवीत्सावैवोवरंवृणाइतिवृणीष्वेतिसैत
॥८॥ मेववरमवृणीतमत्प्रायणायज्ञास्संतिष्ठन्तांमदुदय
नाइतितथेतितस्मादादिश्चरुःप्रायणीयोभवत्यादि
त्युदयनीयोवरवृतोह्यस्याअथोएतंवरमवृणी
तमयैवप्राचींदिशंप्रजानाथाग्निनादक्षिणांसो
मेनप्रतीचींसवित्रोदीचीमितिपथ्यांयजतियत्प ॥५॥
थ्यांयजतितस्मादसौपुरउदेतिपश्चास्तमेतिपथ्यां

ह्येषोनुसंवरत्यग्निंयजतियदग्निंयजतितस्मा
द्दक्षिणतोग्रओषधयःपच्यमानाआयंत्याग्नेय्यो
ह्योषधयःसोमंयजतियत्सोमंयजतितस्मात्प्रती
च्योप्यापोबह्व्यःस्यंदंतेसौम्याह्यापःसवितारंयज
तियत्सवितारंयजतितस्मादुत्तरतःपश्चादयंभूयि
ष्ठंपवमानःपवतेसवितृप्रसूतोह्येषएतत्पवतउ
त्तमामदितिंयजतियदुत्तमामदितिंयजतितस्मा
दसाविमांवृष्ट्याभ्युनत्त्यभिजिघ्रतिपंचदेवता

18

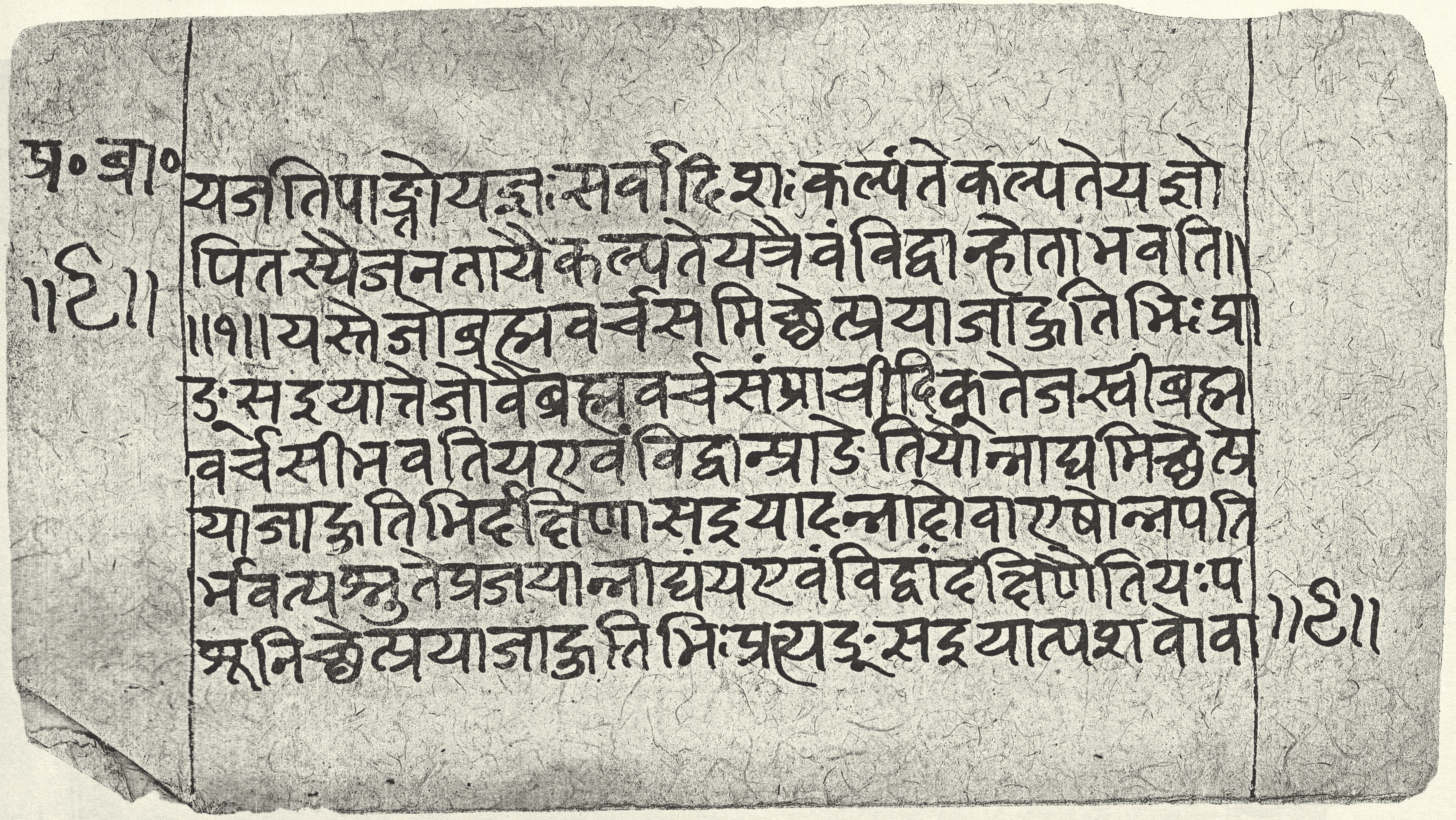

प्र० ब्रा०

॥८॥

यजतिपाङ्क्तोयज्ञःसर्वादिशःकल्पंतेकल्पतेयज्ञो
पितस्यैजनतायैकल्पतेयत्रैवंविद्वान्होताभवति॥
॥१॥यस्तेजोब्रह्मवर्चसमिच्छेत्प्रयाजाहुतिभिःप्रा
ङ्सइयात्तेजोवैब्रह्मवर्चसंप्राचीदिक्तेजस्वीब्रह्म
वर्चसीभवतियएवंविद्वान्प्राङेतियोन्नाद्यमिच्छेत्प्र
याजाहुतिभिर्दक्षिणासइयादन्नादोवाएषोन्नपति
र्भवत्यश्नुतेप्रजयान्नाद्यंयएवंविद्वांदक्षिणेतियःप
शूनिच्छेत्प्रयाजाहुतिभिःप्रत्यङ्सइयात्पशवोवा ॥८॥

एते यदापः पशुमान्भवति य एवं विद्वान्प्रयंङेति यः सोम

पीथमिछेत्प्रयाजाहुतिभिरुदङ्सह्यादुत्तराहवै सोमोरा

जाप्रसोमपीथमाप्नोति य एवं विद्वानुदंङेति स्वर्ग्ये वा ऊर्ध्वा दि

क्सर्वासु दिक्षु राध्नोति सम्यंचो वा इमे लोकाः सम्यंचोऽस्मा

इमे लोकाः श्रियै दीद्यति य एवं वेद पथ्यां यजति यत्पथ्यां

यजति वाचमेव तद्यज्ञमुखे संभरति प्राणापानावग्नीषोमौ

प्रसवाय सविता प्रतिष्ठित्या अदितिः पथ्यामेव यजति यत्प

थ्यामेव यजति वाचैव तद्यज्ञं पंथामपिनयति चक्षुषी एवा

17

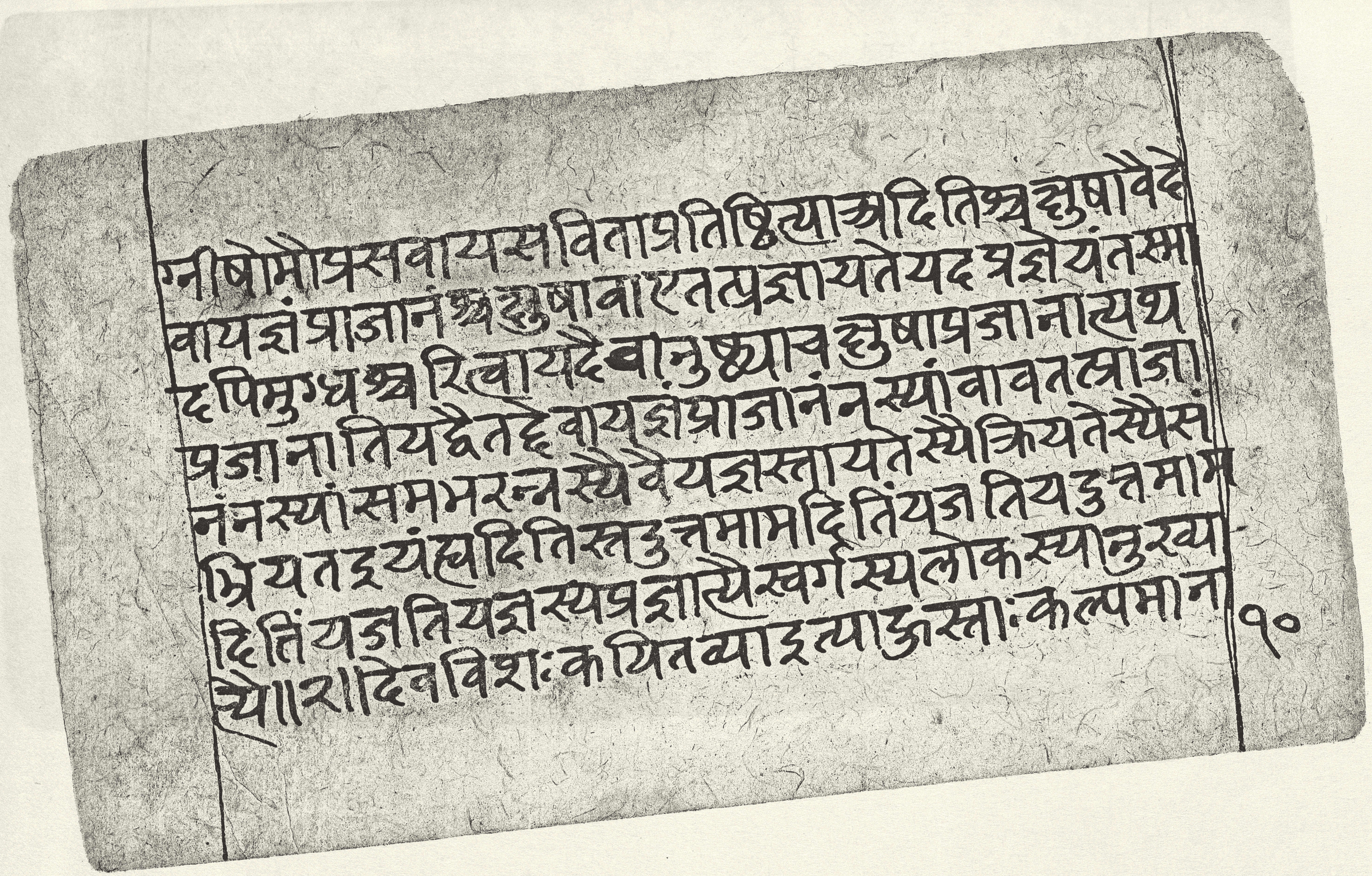

ग्नीषोमौप्रसवायसविताप्रतिष्ठित्याअदितिश्चक्षुषावैदे
वायज्ञंप्राजानंश्चक्षुषावाएतत्प्रज्ञायतेयदप्रज्ञेयंतस्मा
दपिमुग्धश्चरिष्याययदेवानुष्ठ्याचक्षुषाप्रजानात्यथ
प्रजानातियद्वैतद्देवायज्ञंप्राजानंनस्यांवावतत्प्राजा
नंनस्यांसमभरन्नस्यैवैयज्ञस्तायतेस्यैक्रियतेस्यैसं
भ्रियतइयंह्यदितिस्तदुत्तमामदितिंयजतियदुत्तमाम
दितिंयजतियज्ञस्यप्रज्ञात्यैस्वर्गस्यलोकस्यानुख्या
त्यै॥२॥देवविशःकयितव्याइत्याहुस्ताःकल्पमान १०

अनुमनुष्यविशः कल्पंतइतिसर्वाविशः कल्पंतेकल्पतेय
ज्ञोपितस्यैजनतायैकल्पतेयत्रैवंविद्वान्होता[illegible]तिस्व भव २
स्तिनःपथ्यासुधन्वस्वित्यन्वाहस्वस्त्यप्सुवृजनेस्वर्व
तीस्वस्तिनःपुत्रकृथेषुयोनिषुस्वस्तिरायेमरुतोदधा
तनेतिमरुतोवैदेवानांविशस्ताएवतद्यज्ञमुखेचाक्लृ
पत्सर्वैश्छंदोभिर्यजेदित्याहुःसर्वैर्वैछंदोभिरिष्ट्वा
देवाःस्वर्गंलोकमजयंस्तथैवैतद्यजमानःसर्वैश्छंदो
भिरिष्ट्वाःस्वर्गंलोकंजयतिस्वस्तिनःपथ्यासुधन्वसु।

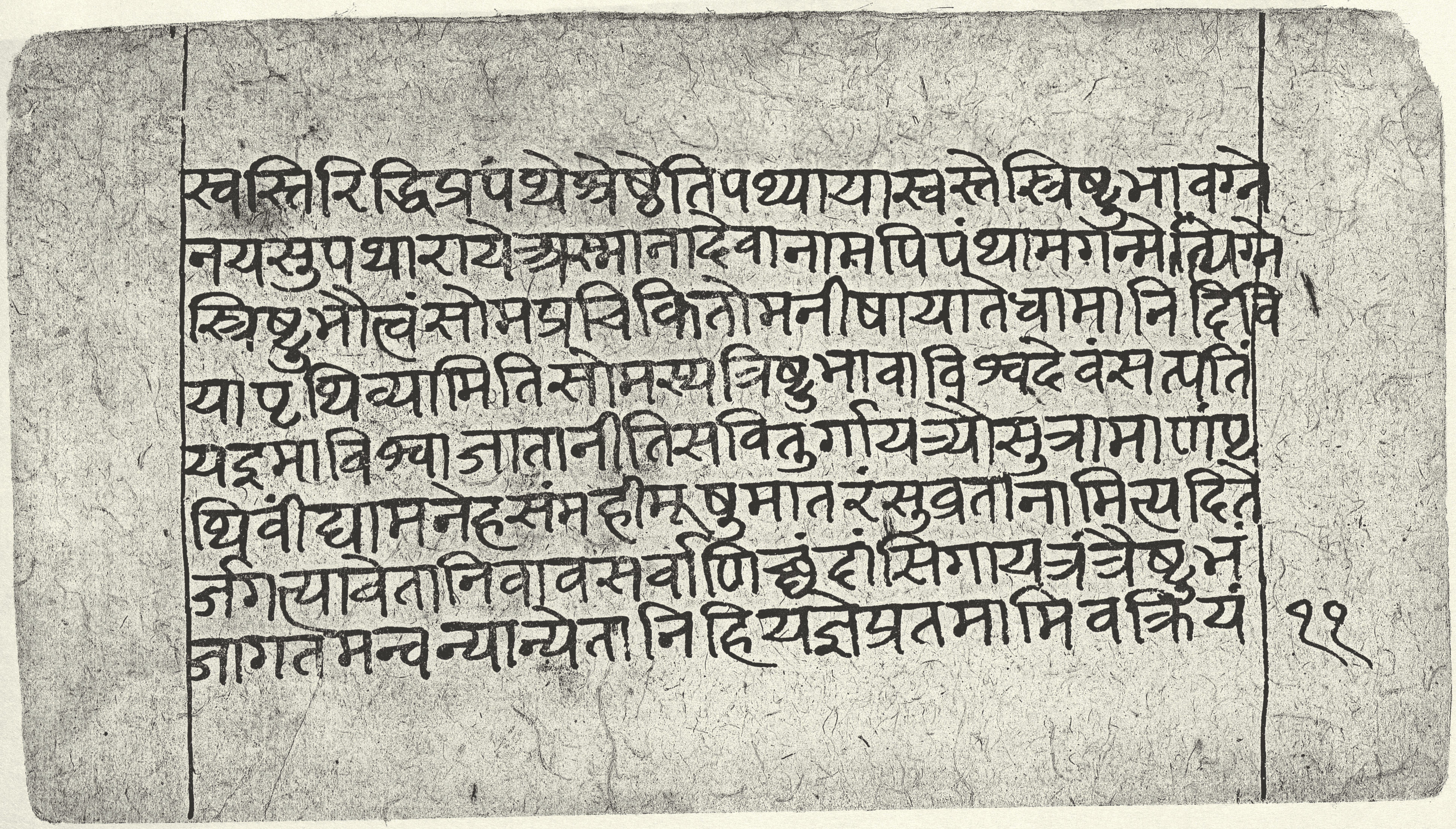

स्वस्तिरिद्धिप्रपथेश्रेष्ठेतिपथ्यायास्वस्तेस्त्रिष्टुभावग्ने
नयसुपथारायेअस्मानादेवानामपिपंथामगन्मेत्यिग्मे
स्त्रिष्टुभौत्वंसोमप्रचिकितोमनीषायातेधामानिदिवि
यापृथिव्यामितिसोमस्यत्रिष्टुभावाविश्वदेवंसत्पतिं
यइमाविश्वाजातानीतिसवितुर्गायत्र्योसुत्रामाणंपृ
थिवींद्यामनेहसंमहीमूषुमातरंसुव्रतानामित्यदिते
र्जगत्याबेतानिवावसर्वाणिच्छंदांसिगायत्रंत्रैष्टुभं
जागतमन्वन्यान्येतानिहियज्ञेप्रतमामिवक्रियं ११

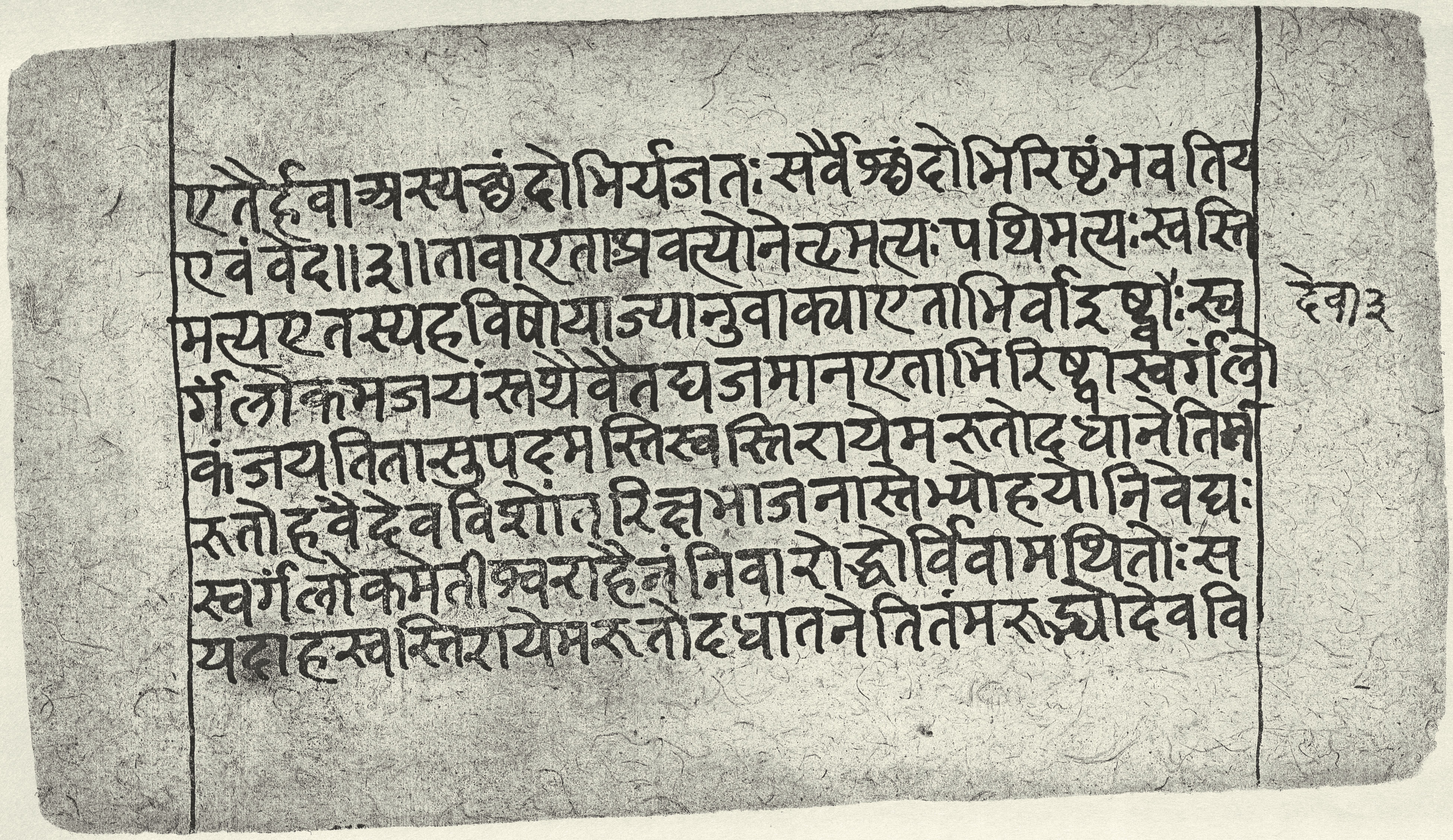

एतैर्ह वा अस्य छंदोभिर्यजतः सर्वैश्छंदोभिरिष्टं भवति य
एवं वेद ॥ ३ ॥ ता वा एताश्चवत्यो नेछ मत्यः पथिमत्यः स्वस्ति
मत्य एतस्य ह विषोयाज्यानुवाक्या एताभिर्वा३ ष्वाः स्व
र्गं लोकमजयंस्तथैवैतद्यजमान एताभिरिष्ट्वा स्वर्गं लो
कं जयति तासु पदमस्ति स्वस्तिरायेमरुतो दधाने ति म
रुतो ह वै देव विशोंतरिक्षभाजनास्तेभ्यो ह यो निवेद्यः
स्वर्गं लोकमेतीश्वरा हैनं निवारोद्धोर्विवा मथितोः स
यदाह स्वास्तिरायेमरुतो दधातने ति तं मरुज्यो देव वि

देवा ३

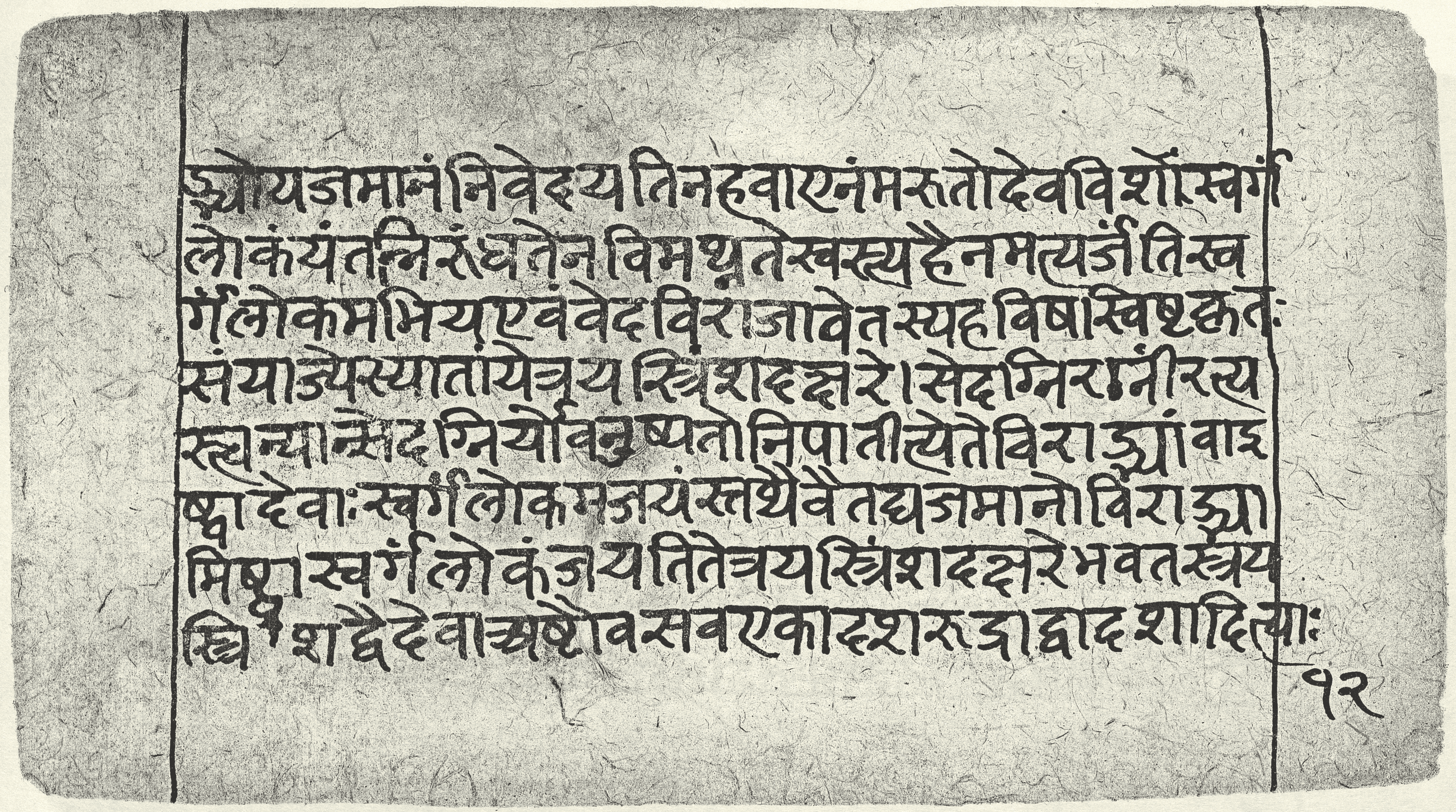

द्धोयजमानंनिवेदयतिनहवाएनंमरुतोदेवविशोऽस्वर्गं
लोकंयंतन्निरुंधतेनविमथ्नतेस्वस्त्यहैनमत्यर्जंतिस्व
र्गंलोकमभियएवंवेदविराजावेतस्यहविषास्विष्टकृत:
संयाज्येस्यातांयेत्रयस्त्रिंशदक्षरे।सेदग्निरानींरत्य
स्त्वन्यान्त्सेदग्निर्योवनुष्यतोनिपातीत्येतेविराजौवाइ
ष्ट्वादेवाःस्वर्गंलोकमजयंस्तथैवैतद्यजमानोविराजौ
मिष्ट्वास्वर्गंलोकंजयतित्रयस्त्रिंशदक्षरेभवतस्त्रय
स्त्रिंशद्वैदेवाअष्टौवसवएकादशरुद्राद्वादशादित्याः

१२

2

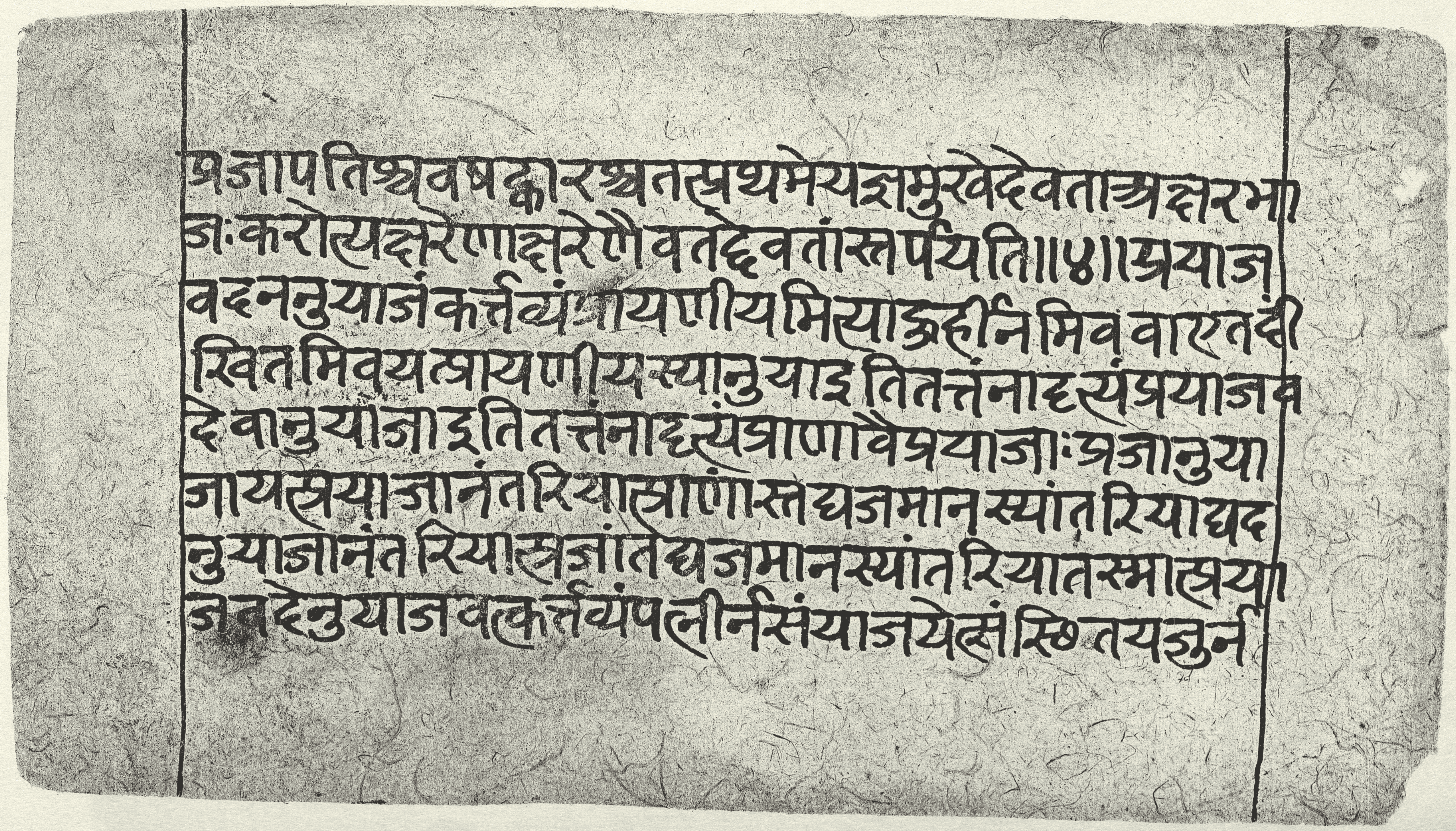

प्रजापतिश्चवषट्कारश्चतस्प्रथमेयज्ञमुखेदेवताअक्षरभा
जःकरोत्यक्षरेणाक्षरेएवतद्देवतांस्थापयति॥४॥प्रयाज
वदनुयाजंकर्त्तव्यंप्रायणीयमित्याहुर्हीनमिववाएतदी
खितमिवयत्प्रायणीयस्यानुयाइतितत्तंनादृत्यंप्रयाजव
देवानुयाजाइतितत्तंनादृत्यंप्राणावैप्रयाजाःअपानानुया
जायसप्रयाजानंतरियात्प्राणांस्तद्यजमानस्यांतरियाद्यद
नुयाजानंतरियादपानांतद्यजमानस्यांतरियात्तस्मात्प्रया
जवदेनुयाजवत्कर्त्तव्यंपत्नीर्नसंयाजयेत्संस्थितयजुर्न

२३

कुर्जुहुयात्तावतैवयज्ञोसंस्थितःप्रायणीयनिष्कासंन्नि
दध्यात्तमुदयनीयेनाभिनिर्वपेद्यज्ञस्यसंतत्यैयज्ञस्या
व्यवच्छेदायाथोखलुयस्यामेवस्थाल्यांप्रायणीयन्नि
र्वपेत्तस्यामुदयनीयन्निर्वपेत्तावतैवयज्ञःसंततोव्यवच्छि
न्नोभवत्यमुष्मिन्वाएतेनलोकेराध्नुवंतिनास्मिन्नित्याहु
र्यःप्रायणीयमितिप्रायणीयमितिनिर्वपंतिप्रायणीय
मितिचरंतिप्रयंत्येवास्माल्लोकाद्यजमाइत्यविद्ययैवतदा
हुर्व्यतिषजेद्याज्यानुवाक्यायाःप्रायणीयस्यपुरोनुवा १२

क्यास्ताउदयनीयस्ययाज्याः कुर्याद्याउदयनीयस्यपु
रोनुवाक्यास्ताः प्रायणीयस्ययाज्याः कुर्यात्तद्व्यतिषज
त्युभयोर्लोकयोर्ऋध्याउभयोर्लोकयोः प्रतिष्ठित्याउभ
योर्लोकयोर्ऋध्नोत्युभयोर्लोकयोः प्रतितिष्ठतिप्रतितिष्ठ
तियएवंवेदादित्यश्चरुः प्रायणीयोभवत्यादित्यउदयनी
योयज्ञधृस्ययज्ञबर्सनध्येयज्ञस्याप्रस्रंसायतद्यथवा
दइतिहस्माहतेजन्याउभयतोंतयोरप्रस्रंसायबर्सौनिह्य
त्येवमेवैतद्यज्ञस्योभयतोंतयोरप्रस्रंसायबर्सौनिह्यतिय

28

दादित्यश्चरुः प्रायणीयो नवत्यादित्य उदयनीयः पथ्ययैवे
तस्वस्त्याप्रयंति पथ्यं १ सा स्वस्तिमभ्युद्यंति स्वस्त्येवेतः प्रयं
ति स्वस्त्युद्यंति स्वस्त्युद्यंति ॥५॥११॥ इति प्रथमपंजिकायां
द्वितीयोध्यायः ॥ प्राच्यां वै दिशि देवाः सोमं राजानमक्रीणं
स्तस्मात्प्राच्यां दिशि क्रीयते तत्रयोदशान्मासादक्रीणंस्त
सोना स्मात्त्रयोदशो मानुविद्यते न वै सोमविक्रय्यनुविद्यते पापो हि
सोमविक्रयी तस्य क्रीतस्य मनुष्यानभ्युपावर्त्तमानस्य दिशो
वीर्याणींद्रियाण्यव्युदसीदंस्तान्येकयर्चावारुरुत्संतता
निनाशक्नुवंस्तानि द्वाभ्यां नानि तिसृभिस्तानि चतसृभिस्ता ॥१४॥

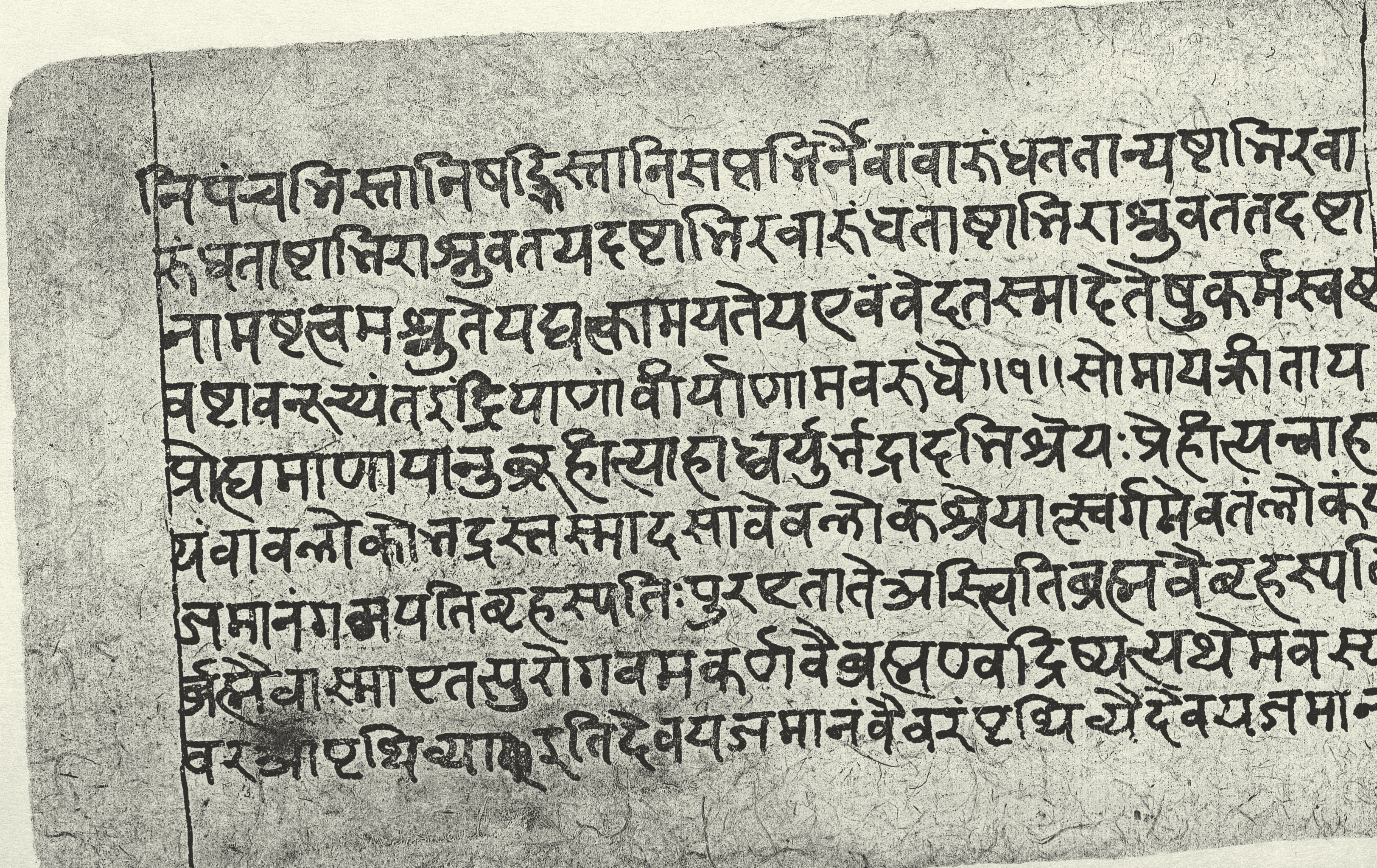

निपंचभिस्तानिषड्भिस्तानिसप्तभिर्नैवावारुंधततान्यष्टाभिरवा
रुंधताष्टाभिराश्नुवतयदष्टाभिरवारुंधताष्टाभिराश्नुवततदष्टा
नामष्टत्वमश्नुतेयद्यत्कामयतेयएवंवेदतस्मादेतेषुकर्मस्वष्टा
वष्टावन्त्यंतइंद्रियाणांवीर्याणामवरुधे॥१॥सोमायक्रीताय
प्रोह्यमाणायानुब्रूहीत्याहाध्वर्युर्नद्रादतिश्रेयःप्रेहीत्यन्वाह
यंवावलोकोनद्रस्तस्मादसावेवलोकश्रेयात्स्वर्गमेवतंल्लोकंय
जमानंगमयतिबृहस्पतिःपुरएतातेअस्त्वितिब्रह्मवैबृहस्पति
र्ब्रह्मैवास्माएतत्पुरोगवमकर्णैवैब्रह्मणवद्रिष्यस्यथेमवस्य
वरआपृथिव्याइतिदेवयजमानंवैवरंपृथिव्यैदेवयजमान

ऐवैनतदवसाययत्यारेशन्नृकृणुहिसर्ववीरइतिद्विषंतमेवास्मै
तत्पाप्मानंभ्रातृव्यमपबाधतेवरंपादयतिसोमयास्तेमयोभुव
इतितृचंसौम्यंगायत्रमन्वाहसोमेराजनिक्रीयमाणेस्वयै
वैनंतद्देवतयास्वेनछंदसासमर्द्धयतिसर्वैनंदंतियशसा
गतेनेत्यन्वाहयशोवैसोराजासर्वेहिवाएनक्रीयमाणेननं
दतियश्चयज्ञेलप्स्यमानोभवतियश्चनसभासाहेनसख्या
सखायइत्येषवैब्राह्मणानांसभासाहःसखायत्सोमोरा
जाकिल्बिषस्पृदित्येषउएवकिल्बिषस्पृद्योवैभवतियः

॥१५॥

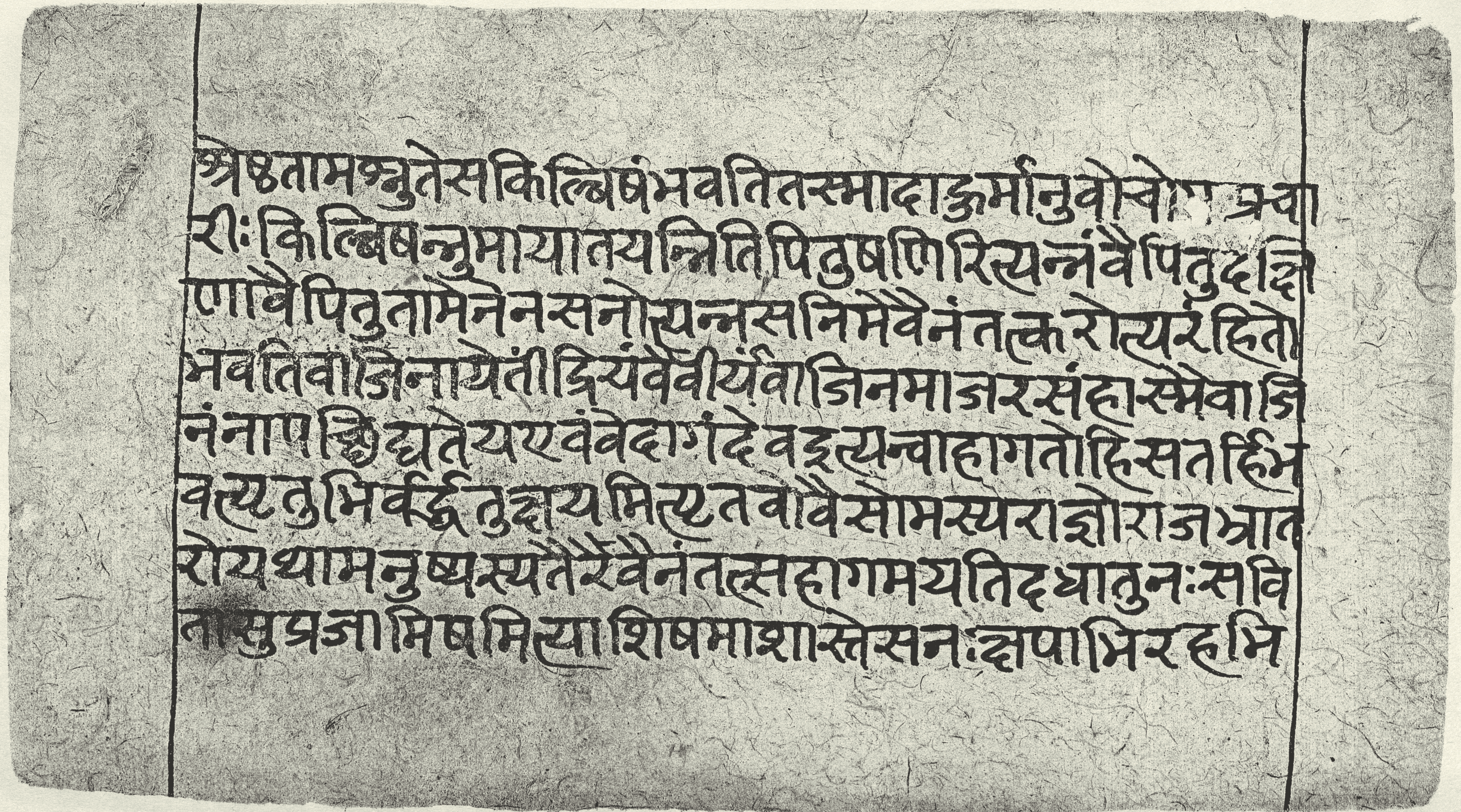

श्रेष्ठतामश्नुतेसकिल्बिषंभवतितस्मादाङ्कुर्मांनुवोवो श्रवा
रीःकिल्बिषन्नुमायातयन्नितिपितुषणिरित्यन्नंवैपितुदक्षि
णावैपितुतामेनेनसनोत्यन्नसनिमेवैनंतत्करोत्यरंहितो
भवतिवाजिनायेतीन्द्रियंवैवीर्यंवाजिनमाजरसंहास्मैवाजि
नंनापच्छिद्यतेयएवंवेदागंदेवइत्यन्वाहागतोहिसतर्हिभ
वत्यतुभिर्वर्द्धतुद्वायमित्यृतवोवैसोमस्यराज्ञोराजभ्रात
रोयथामनुष्यस्यतैरेवैनंतत्सहागमयतिदधातुनःसवि
तासुप्रजामिषमित्याशिषमाशास्तेसनःद्वपाभिरहभि

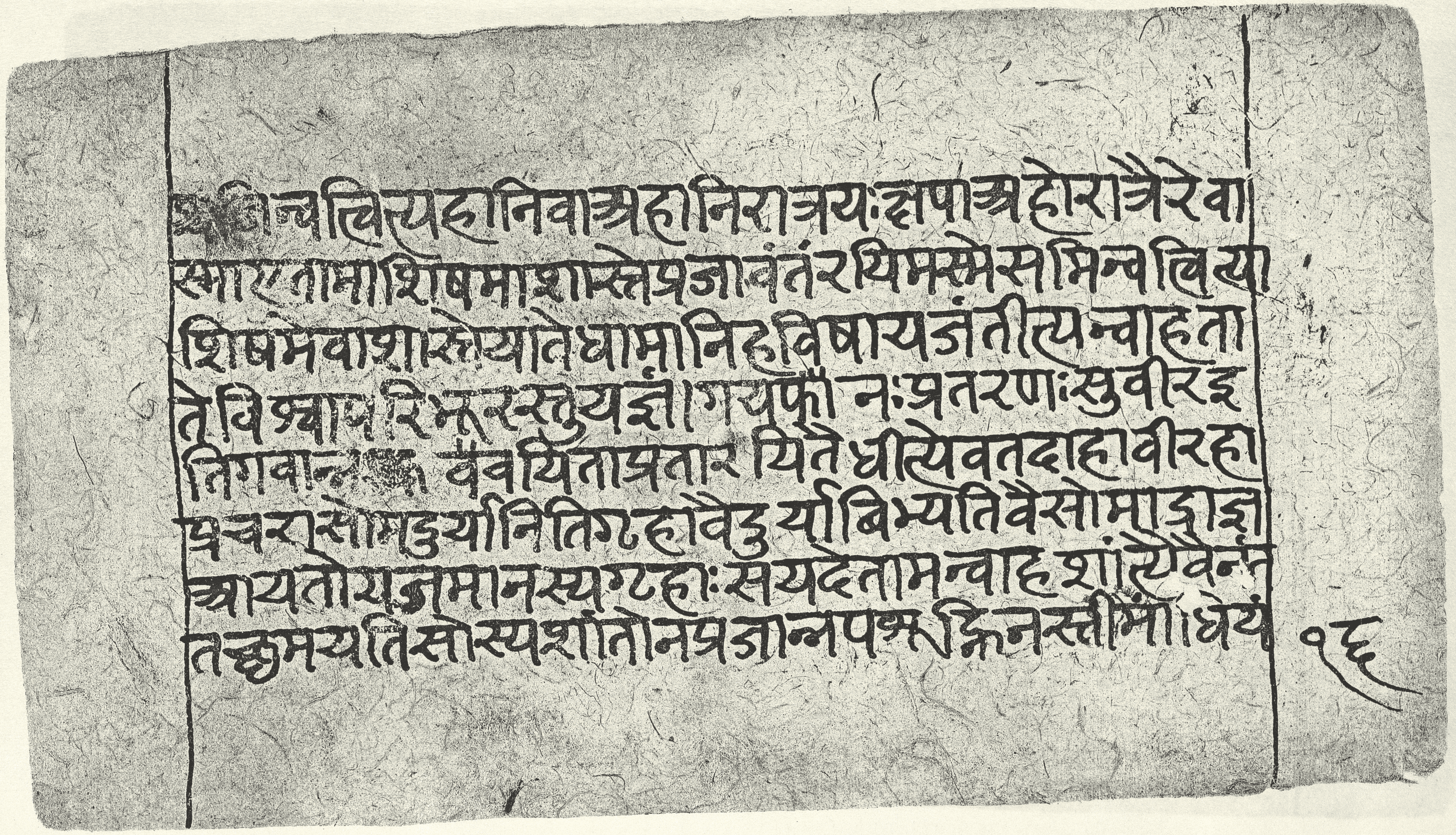

[illegible]न्वचित्यहानिवाअहानिरात्रयःह्वपाअहोरात्रैरेवा
स्माऽरतामाशिषमाशास्तेप्रजावंतंरयिमस्मेसमिन्वविद्या
शिषमेवाशास्तेयातेधामानिहविषायजंतीत्यन्वाहता
तेविश्वापरिभूरस्तुयज्ञंगयस्फानःप्रतरणःसुवीरइ
तिगवान्[illegible]वंवयिताप्रतारयितेत्यैवतदाहावीरहा
प्रचरासोमदुर्यानितिगृहावैदुर्याबिभ्यतिवैसोमाद्राज्ञ
आयतोयजमानस्यगृहाःसयदेतामन्वाहशांत्यैवैनं
तच्छमयतिसोस्यशांतोनप्रजांनपशून्हिनस्तीमो।धेयं १६

31

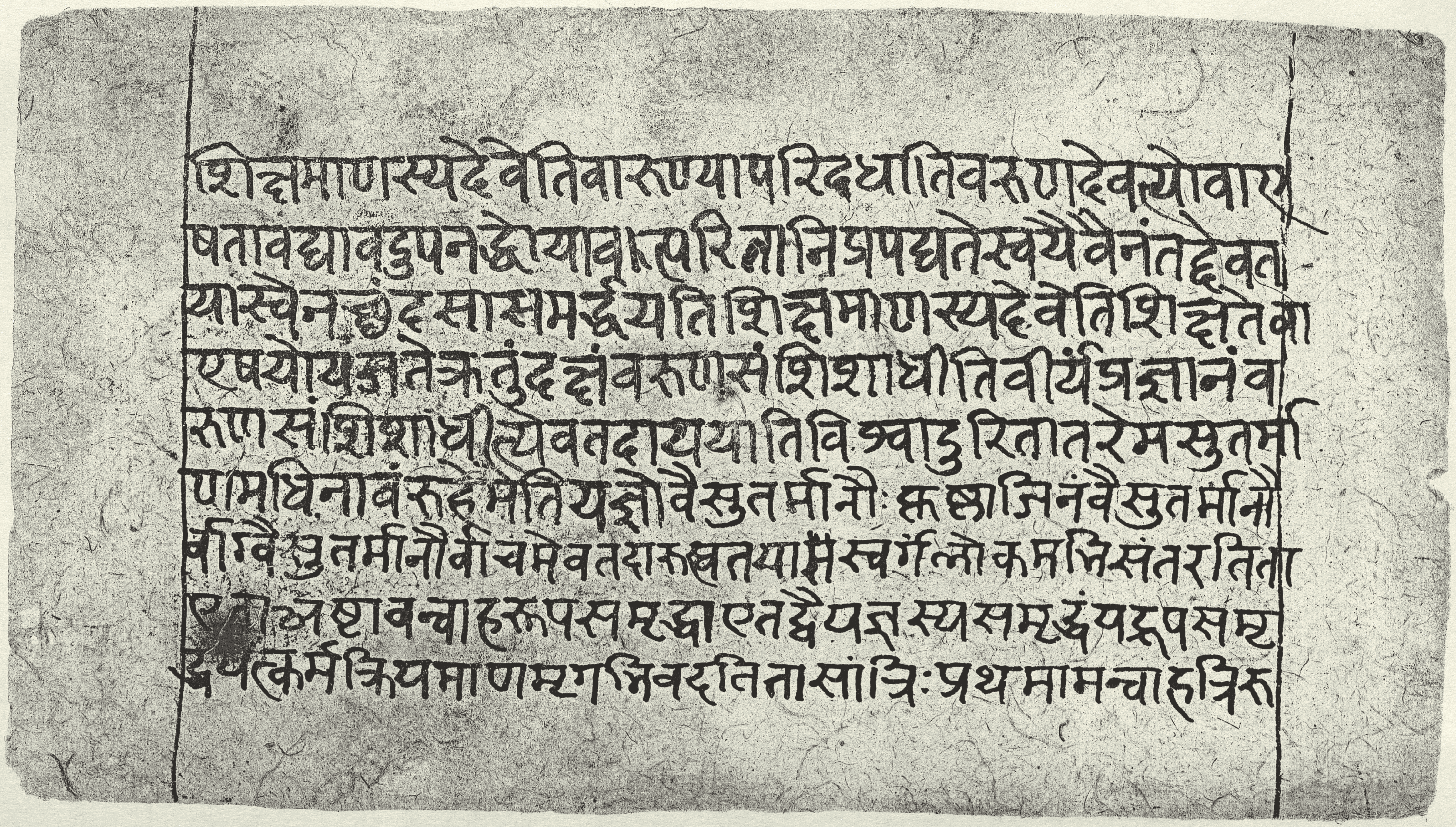

शिक्षमाणस्यदेवेतिवारुण्यापरिदधातिवरुणदेवत्योवाए
षतावद्यावदुपनद्धोयावत्परितानिप्रपद्यतेस्वयैवैनंतद्देवत
यास्येनछन्दसासमर्द्धयतिशिक्षमाणस्यदेवेतिशिक्षतेका
एषयोयजतेक्रतुंदक्षंवरुणसंशिशाधीतिवीर्यंप्रज्ञानंव
रुणसंशिशाधीत्येवतदाहययातिविश्वादुरितातरेमसुतर्मा
णमधिनावंरुहेमेतियज्ञोवैसुतर्मानौःकृष्णाजिनंवैसुतर्मानौ
र्वाग्वैसुतर्मानौर्वाचमेवतदारुह्यतयास्वर्गंलोकमभिसंतरतितां
ए[illegible]ष्टावर्चाहरूपसमृद्धाएतद्वैयज्ञस्यसमृद्धंयद्रूपसमृ
द्धंयत्कर्मक्रियमाणमृगभिवदतितासांत्रिःप्रथमामन्वाहत्रिरु

त[illegible]ंताद्वादशसंपद्यंतेद्वादशवैमासाःसंवत्सरःसंवत्सरः
प्रजापतिःप्रजापत्यायतनाभिरेवाभीराध्नोतियएवंवेदत्रिः
प्रथमांत्रिरुत्तमामन्वाहयज्ञस्यैवतद्बसौनह्यतिस्थेम्नेबला
याविस्रंसाय॥२॥अन्यतरोनड्वान्युक्तस्यादन्यतरोवि
मुक्तोथराजानमुपावहरेयुर्यदुभयोर्विमुक्तयोरुपा
वहरेयुःपितृदेवत्यंराजानंकुर्युर्यद्युक्तयोरयोगक्षेमः
प्रजाविंदेत्ताःप्रजाःपरिप्लवेरन्योनड्वान्विमुक्तस्तच्छा १७
लासदांप्रजानांरूपंयोयुक्तस्तच्चक्रियाणां

03

तेयेयुक्तेन्येविमुक्तेन्यनुपावहरंत्युभावेवतेक्षेमयोगौकल्प
यंतिदेवासुरावाएषुलोकेषुसमयतंतत एतस्यांप्राच्यांदि
श्ययतंततांस्ततोसुराअजयंस्तेदक्षिणस्यांदिश्ययतं
ततांस्तुतोसुराअजयंस्तेप्रतीच्यांदिश्ययतंततांस्तुतो
सुराअजयंस्तउदीच्यांदिश्ययतंततांस्तुतोसुराअज
यंस्तउदीच्यांप्राच्यांदिश्ययतंततेततोनपराजयंतसैषा
दिगपराजितातस्मादेतस्यांदिशियतेतवायातयेद्वेश्वरो
हा[illegible]णाकर्त्तोस्तेदेवाअब्रुवन्नजातयावैनोजयंति

राजानं करवामहा इति तथेति ते सोमं राजानम
कुर्वंस्ते सोमेन राज्ञा सर्वा दिशो ऽजयन्नेष वै सोम
राज्ञा यो यजते प्राचि ति क्ष्ट्यायदध तितेन प्रा
ची दिशा जयति तं दक्षिणा परिवहन्ति तेन द
क्षिणां दिशं जयति तं प्रत्यंचमावर्तयन्ति ते ॥१८॥
१।१८॥ न प्रतीचीं दिशं जयति तमुदिस्ति[illegible]त उपा
वहरन्ति तेनोदीचीं दिशं जयति सोमेन राज्ञा
सर्वा दिशो जयति य एवं वेद ॥३॥ इति विराति
थ्यं निरूप्य ते सोमे राजन्यागते सोमो वै राजाय

३५

35

नागछ
[illegible]मानस्य गृहा स्यच्छति तस्मा एतद्धविरातिथ्यं
निरूप्यते तदातिथ्यस्यातिथ्यत्वं नवकपालो भ
वति नव वै प्राणाः प्राणानां क्लृप्त्यै प्राणानां प्रति
प्रज्ञात्यै वैष्णवो भवति विष्णुर्वै यज्ञः स्वयैवै
नमेतद्देवतया स्वेन छंदसा समर्द्धयति सर्वाणि
वा अत्र छंदांसि च पृष्ठानि च सोमं राजानं क्रीतम
न्वायंति यावंतः खलु वै राजानमनुयंति तेभ्यः
सर्वेभ्य आतिथ्यं क्रियतेऽग्निं मंथंति सोमे राज
न्यागते तद्यथैवादो मनुष्यराज आगतेऽन्यस्मिं
न्वार्हत्युक्षाणं वा वेहतं वा क्षदंत एवमेव

प

वास्मा वतक्ष दंत्ते यदग्निं मंथंत्यग्निर्हि देवानां
भुः॥१५॥१४॥ अग्नये मथ्यमानायानुब्रूहीत्या
हाध्वर्यूर भिह्या देव सवितरिति सावित्रिम
न्वाह तत्साद्वर्यदग्नये मथ्यमानायानुःवाचा
त्री हाथ कस्मात्सावित्रिमन्वाहेति सविता वै प्रसवानामा
॥१६॥ मीसे सवितृप्रसूता एवैनन्तमंथं। तितस्मा
त्सावित्रीमन्वाह मही द्यौः पृथिवी चन इति
द्यावापृथिवीयामन्वाह तत्साद्वर्यदग्नये म ॥१६॥
थ्यमानायानुवाचाहाथ कस्माद्द्यावापृथि
यैमैन्वाहेति द्यावापृथिवीभ्यां वा एतं जातं

36

देवाः पर्यगृह्णंस्ताभ्यामेवाद्यापि परिगृह्णीत
स्मा २ स्तयाना पृथिवीयामन्या त्वामग्ने पुष्करा द
चैतिरच माग्नेयं कूर्म यज्ञैर्मन्यात्वाग्नेयो मध्यमा त्रे ३
नेश्चैवैनत्तद्देवतायाश्चैनच्छंदसा समर्द्धय
त्यथर्वा निरमंथतेति रूपसमृद्धमेतद्वै यज्ञ
स्य समृद्धं यद्रूपसमृद्धं यत्कर्म क्रियमाण
मृगभिवदति स यदि न जायेत यदि चिरंजा
येत राक्षोघ्न्यो गायत्र्यो नूच्या अग्ने हंसि न्यत्रि
णमित्येता रक्षसामपहत्यै रक्षांसि वा ए
नं तर्ह्यालभंते यर्हि न जायते यर्हि चिरंजा

37

37

॥२४॥
त्रिप

होसयध्येकस्यामेबान्केक्तायांजायेतयदिह्मयो
रथोतब्रूलडंतवइतिजातायजातवर्त्तीमत्रि
रूपामन्केकूयाघघइ।त्रिरूपंचात्समन्द्रुमायंदू
स्तेनस्वादिंनमितिदृस्ताप्यांह्येनंसंथ।त्तिवि
भुंजातमितिंभुभुरिवनाएबजथमजातो
यदगिनर्न्नेबिकूत्तिविशामतिंस्वघरमितिय
हूदेवानोनेतितदेबामोमितिप्रदेवंदेववी
तयेभरतावस्कुविचमभितिप्रयेंमाणाया
त्रिरूपायघझेभीरूपंचात्समन्द्रूमास्वेयोनौनि
बीदछिन्द्येबदृवाअस्यस्वाचोनि

॥२०॥

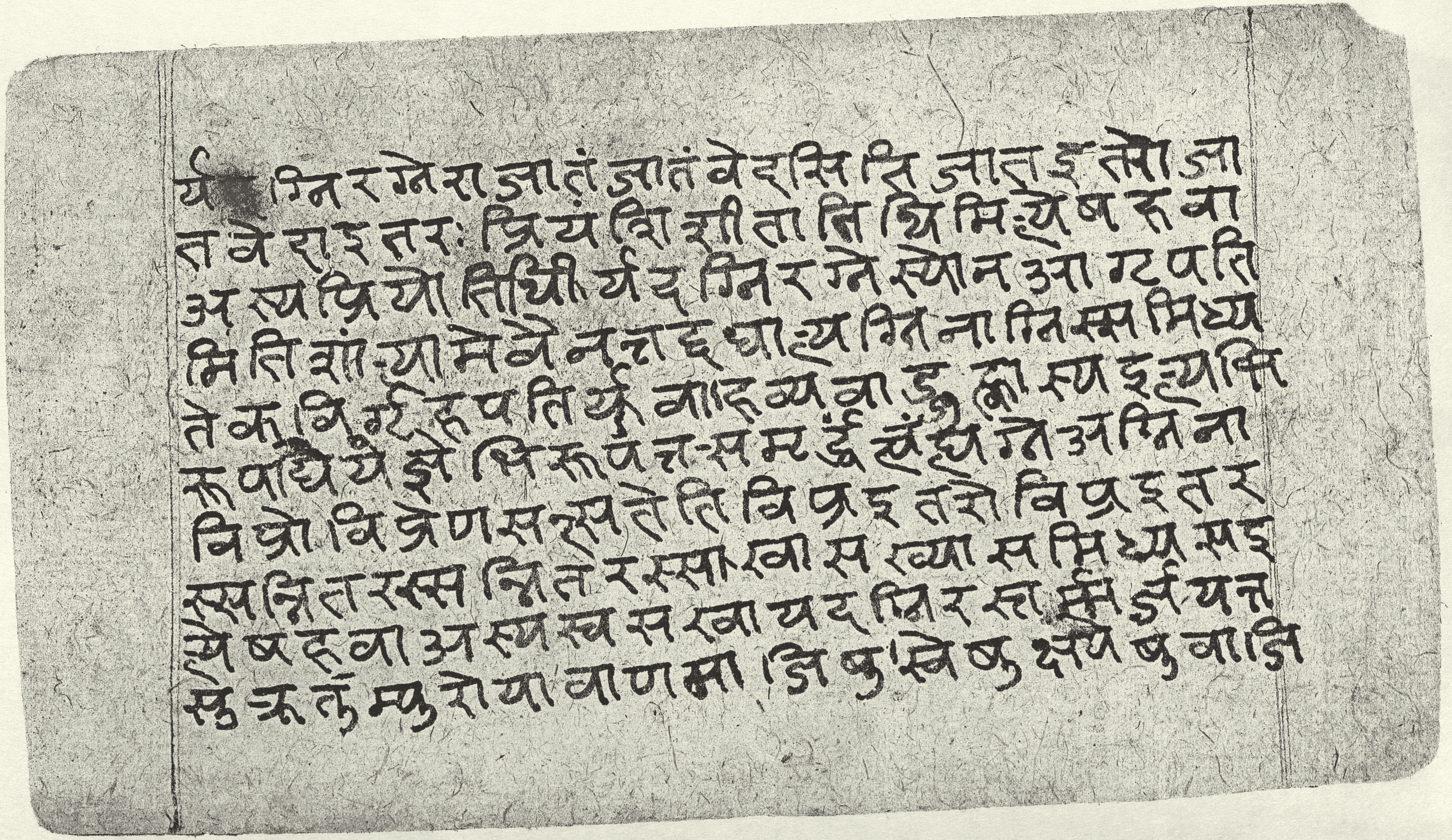

ये [illegible] ग्नि र ग्ने रा ज्ञातं ज्ञातं वे दसि ति ज्ञात इ त्तौ ज्ञा
त वे रा इ त्त रः त्रियं वि शी ता ति थि भि ह्ये ब रू वा
अ स्य प्रि यो ति थिः यं द ग्नि र ग्ने स्यो न उ आ ग्ट प ति
भि ति शां-त्या मे वे न्द्रा द घा त्य गि त ना ति स्स भिद्य
ते कु भि र्गं हु प ति र्यु वा द व्य ज्ञा डु ह्लो स्य इ ह्य ग्नि
रू पा द्यै ये ड्डो भि रू प च्च-स म र्द्धं स्वं ह्य ग्ते उ अ ग्नि ना
वि प्रो वि प्रेण स स्य ते ति वि प्र इ त रो वि प्र इ त र
स्स नि त रस्स नि त र स्या ख्वा स ख्या स भि ध्य स इ
ह्ये ष द्व वा अ स्य स्च स ख्वा य द नि र स्ता [illegible] र्ड य त्त
स्तु रू तं म्नु रो या वा ण मा ।जि षु स्वि षु क्ष्ये षु वा डि

॥२१॥

नमिष्ठेषहृवा अस्य स्वस्स योयदतिरगेर्येष्ठेन
यज्ञमयजंत्त देवा इत्युच यैमे परिटधाति यज्ञे
नवैच देवा यज्ञेमयजंत्त यदति नाग्निमयज्ञ
न्त ते स्वर्गंल्लोकमायंस्तानि धर्माणि प्रथमान्या
सन्नाते हनाकंम्महिमानस्सचंन्त यत्र पूर्वे सा
ध्यास्सन्ति देवा इति छंदांसि वै साध्या देवास्तेग्रे
ग्निनाग्निमयजन्त ते स्वर्गंल्लोकमायन्नादित्या
श्चैवेहासन्नङ्गिरसश्च तेग्रे ग्निनाग्निमयजन्त ते
स्वर्गंल्लोकमायंस्सेषा स्वर्ग्याहुतिर्यदग्न्याहुति
र्यदि ह वा अप्यब्राह्मणोक्तो यदि दुरुक्तोक्तोय
जते यद्वैषाहुतिर्गच्छत्येव देवान्नै पाप्मना सं

॥२१॥

४१

सृज्यते गच्छत्यस्याहुतिर्देवान्नास्याहुतिः पाप्मना
संसृज्यते [illegible] य एवं वेद ता एतास्त्रयोदशान्वाह रूप
समृद्धा एतद्वै यज्ञस्य समृद्धं यद्रूपसमृद्धं यत्क
र्म क्रियमाणमृगभिवदति तासां त्रिः प्रथमाम
न्वाह त्रिरुत्तमां तास्सप्तदश संम्पद्यते सप्तदशो
वै प्रजापतिर्द्वादश मासाः पंचर्त्तवस्तावान्संव
त्सरस्संवत्सरः प्रजापतिः प्रजापत्यायतनाभि
रेवाभी राध्नोति य एवं वेद त्रिः प्रथमां त्रिरुत्तमा
मन्वाह यज्ञस्यैव तद्बर्सौ नह्यति स्थेम्ने बला
याविस्रंसाय ॥ १८ ॥ ५ ॥ समिधाग्निं दुवस्यता

९१

ण्याय स्वसमेतु तद्दृश्याऽयमागयोः पुरोनुवाक्येस्तव
त आतिथ्यावच्चोरूप समृद्धं यत्तद्रूपस्य समृद्धं य
द्रूप समृद्धं यत्कर्म क्रियमाणमृगभिवदति सैषाग्ने
न ४ य्यतिथिमिती [illegible] सोम्यातिथिमन्त्यस्तियसौ म्याति
थिमती स्याखुष्यन्त सा स्यादेतच्चे वैषा तिथिमतीय
॥२२॥ दापीनमतीयदावो अतिथिं स्य तिवे विष स्यापी ॥२२॥
न इ व वे सत तृ मन तित यो डु खाणो नैवय ज
ती हं मि धु र्मि च कु मे तदस्य प्रियेम मि पा यो अ
स्यामिति वैछ व्यो मि पदा मनुष्य चतुष्पदया
यज्ञा तिसहपदा निमन्वे ति मि रो वा दत्तघे ज

92

स्य यश्राति थ्यं स व वै शीर्षन्याः प्राणाः शीर्षन्नेवत
स्थाणं ददाति द्दीतारं चित्ररयमस्च्छर स्वप्र
त्रायमभ्निर्परत स्यअष्टप्र्वंइति स्विचच्छतस्सं त
याउओभवत आतिथ्यवह्योरूवसमच्छेदत
हि यश्यस्य सम च्छं यद्रूपसमच्छं यद्रूमे कि
यमाणाम गमिवदति त्रिपुश्रोजवतसेद्रिय
स्याचेल्लांतंजव ५ ति क्वांतेनवादतेनदेवा
अराचूयंन्यदतिथ्यं तस्माद्विक्वांतमेवक्र
[illegible] यम्रुजानेवाचयजात्ति नानुयाजान्त्राप्रा
[illegible] द्रयाजानुयाजास्तेयदमेशीर्षन्याणास्मी

(53)

याजा चे वां च स्ते नु याजा स्स यो त्रा नु या ज
न्य डे च थे मा न्त्रा णा ना लु प्प वी र्षे धि - से ना द
क्त द ति री न्नां त स भु वा इ मे प्रा णा मि द्रे ये च
मे चे चे मे त छ दे गा त्र प्र या डा न्य ज नि ना नु या
ज्ञा त्र स कृ म ड पा वो यो नु या डे षु यो नु
या ड षु ॥ ६ ॥ १७ ॥ इ ति तृ ती यो ध्या या: ॥ ॥

॥२३॥॥॥

॥२३॥

K K S U LIBRARY
RAMTEK
44 | 106
M 1053
Dist. Nagpur

२६

```
[OrderDescription]
,CREATED=05.10.20 12:04
,TRANSFERRED=2020/10/05 at 12:09:55
,PAGES=45
,TYPE=STD
,NAME=S0003847
,Book Name=M-1053-ETREY BRAHAMAN
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF
```

```
FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF
,FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF
,FILE28=00000028.TIF
,FILE29=00000029.TIF
,FILE30=00000030.TIF
,FILE31=00000031.TIF
,FILE32=00000032.TIF
,FILE33=00000033.TIF
,FILE34=00000034.TIF
,FILE35=00000035.TIF
,FILE36=00000036.TIF
,FILE37=00000037.TIF
,FILE38=00000038.TIF
,FILE39=00000039.TIF
,FILE40=00000040.TIF
,FILE41=00000041.TIF
,FILE42=00000042.TIF
,FILE43=00000043.TIF
,FILE44=00000044.TIF
,FILE45=00000045.TIF
,
```